

Т. В. Полозова

**ФОРМУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО
МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

Монографія

УДК 65.012:658.1

П 52

Рекомендовано до друку Вченою радою
Класичного приватного університету
(протокол № 10 від 29.06.2017 р.)

Рецензенти:

В. М. Колосок доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри транспортного менеджменту і логістики ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Л. В. Назарова доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського

Н. О. Шпак доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка»

Полозова Т.В.

П 52 Формування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства: монографія / Т.В. Полозова. – Херсон, Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 592 с.

ISBN 978-966-916-559-6

У монографії досліджено та узагальнено теоретико-методологічні підходи до забезпечення конкурентоспроможності підприємства на інноваційно-інвестиційній основі. Здійснено аналіз функціонування та розвитку вітчизняних підприємств машинобудування в контексті забезпечення їх конкурентоспроможності. Розроблено методологічні засади формування та функціонування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства на основі еволюційно-поведінкової концепції. Визначено основні складові забезпечення конкурентоспроможності підприємства (інноваційно-інвестиційна, еволюційно-поведінкова, організаційно-економічна). Запропоновано науково-методичний інструментарій діагностики конкурентоспроможності підприємства, практична реалізація якого здійснена на прикладі підприємств машинобудування Харківського регіону. Розроблено методичні рекомендації з формування системи моніторингу ефективності функціонування інноваційно-інвестиційного механізму та організаційно-економічне забезпечення впровадження інтеграційних процесів на підприємствах в контексті підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

Для науковців, викладачів, аспірантів, магістрів, студентів економічних спеціальностей, менеджерів промислових підприємств, фахівців економічних служб.

УДК 65.012:658.1

ISBN 978-966-916-559-6

© Т.В. Полозова, 2017
© Класичний приватний університет, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....7

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 1.1. Теоретичне підґрунтя забезпечення конкурентоспроможності підприємства 11
- 1.2. Сучасні теоретичні підходи до економічної поведінки підприємства у конкурентному середовищі 44
- 1.3. Організаційно-економічні засади формування інноваційно-інвестиційного механізму в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємства 63

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

- 2.1. Аналіз інноваційно-інвестиційної активності підприємств машинобудування..... 93
- 2.2. Оцінка впливу факторів макроекономічного середовища на конкурентоспроможність промислових підприємств..... 124
- 2.3. Ретроспективний аналіз міжнародних конкурентних позицій України 153

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 3.1. Методологічний базис еволюційно-поведінкової концепції забезпечення конкурентоспроможності підприємства 176

3.2. Концептуальні основи інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства	195
3.3. Теоретико-методологічні засади діагностики конкурентоспроможності промислового підприємства	207

РОЗДІЛ 4.

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДІАГНОСТИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

4.1. Методичний підхід до діагностики конкурентоспроможності підприємства у просторово-часовому аспекті	230
4.2. Параметрично-рейтингова оцінка активності машинобудівного підприємства у конкурентному середовищі.....	261
4.3. Науково-методичний підхід до оцінки поведінкових характеристик підприємств машинобудування.....	283
4.4. Оцінка стійкості еволюційного розвитку підприємства.....	301

РОЗДІЛ 5.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

5.1. Формування системи моніторингу функціонування інноваційно-інвестиційного механізму підприємства	322
5.2. Сценарний підхід до прогнозування рівня конкурентоспроможності підприємства.....	342
5.3. Організаційно-економічне забезпечення впровадження інтеграційних процесів на підприємствах в контексті підвищення рівня їх конкурентоспроможності.....	354

ВИСНОВКИ.....	377
----------------------	------------

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	382
ДОДАТКИ.....	446
<i>Додаток А.</i> Аналіз використання понятійно-термінологічної бази у наукових дослідженнях	447
<i>Додаток Б.</i> Загальнонаукові підходи до формування системи управління підприємством.....	457
<i>Додаток В.</i> Аналіз інноваційно-інвестиційної активності підприємств машинобудування.....	467
<i>Додаток Г.</i> Основні законодавчо-нормативні акти щодо здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.....	483
<i>Додаток Д.</i> Аналіз впливу факторів макроекономічного середовища	487
<i>Додаток Е.</i> Рейтингові позиції України у міжнародному конкурентному середовищі	501
<i>Додаток Ж.</i> Основні положення системології формування, функціонування та розвитку соціально-економічних систем	524
<i>Додаток И.</i> Особливості функціонування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства	525
<i>Додаток К.</i> Теоретико-методичне забезпечення та результати діагностики конкурентоспроможності підприємства за інноваційно-інвестиційною складовою.....	537
<i>Додаток Л.</i> Параметрично-рейтингова оцінка активності машинобудівних підприємств Харківського регіону у конкурентному середовищі.....	550
<i>Додаток М.</i> Розрахунок коефіцієнта рангової кореляції Спірмена.....	558

<i>Додаток Н. Кореляційно-регресійний аналіз на основі інформаційно-аналітичних технологій Bureau van Dijk Electronic Publishing.....</i>	<i>561</i>
<i>Додаток П. Оцінка чутливості і гнучкості машинобудівних підприємств.....</i>	<i>567</i>
<i>Додаток Р. Основні положення методичного підходу до оцінки можливості інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства.....</i>	<i>571</i>
<i>Додаток С. Анкета та результати експертного обстеження щодо визначення можливості інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства.....</i>	<i>581</i>
<i>Додаток Т. Результати діагностики економічної безпеки в контексті функціонування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства</i>	<i>586</i>
<i>Додаток У. Теоретико-методичні засади впровадження інтеграційних процесів для забезпечення конкурентоспроможності підприємства.....</i>	<i>588</i>

ВСТУП

Сучасний етап розвитку національної економіки України характеризується активізацією євроінтеграційних процесів, що обумовлює необхідність визначення основних складових забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, яка є головним фактором підвищення інноваційно-інвестиційної привабливості країни на міжнародному рівні. З іншого боку, наявність кризових явищ, які є наслідками дії геополітичних факторів та структурних диспропорцій і мають деструктивний характер впливу на розвиток національної економіки, вимагають розробки комплексних теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій до забезпечення конкурентоспроможності підприємств, які базуються на: створенні ефективних механізмів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю на основі взаємодії та збалансованості усіх складових інноваційно-інвестиційного процесу; забезпеченні прискорених темпів інноваційного розвитку через впровадження прогресивних технологій; пошуку додаткових джерел фінансування та підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів; розробки і реалізації комплексу заходів, спрямованих одночасно на підвищення здатності підприємства реагувати та адаптуватися до потреб ринку за умов високої мінливості зовнішнього середовища, збереження стану економічної безпеки та конкурентних позицій в інноваційно-інвестиційному середовищі.

Активізація інвестиційних процесів з метою інноваційного розвитку прискорює якісні зрушення у науково-технічному базисі промислових підприємств та покращує економічні результати їх виробничо-господарської діяльності. Вирішення цього завдання обумовлює необхідність формування ефективного інноваційно-інвестиційного механізму, дія якого має бути спрямована на реалізацію адаптаційних процесів до впливу деструктивних чинників зовнішнього і внутрішнього середовища з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Фундаментальні розробки в сфері теорії конкуренції та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання належать таким зарубіжним вченим, як Д. Аакер, І. Ансофф, П. Друкер, М. Портер, Ф. Праде, Р. Фатхутдинов, Дж. Хейн, Й. Шумпетер та інші. Серед вітчизняних науковців вагомий внесок у розвиток теорії і практики забезпечення конкурентоспроможності підприємств зробили З.С. Варналій, І.І. Вініченко, І.З. Должанський, Т.О. Загорна, Ю.Б. Іванов, А.В. Косенко, О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, С.В. Мілевський, В.І. Отенко, Л.І. Піддубна, А.М. Ткаченко, С.Ю. Хамініч, В.Г. Шинкаренко, Т.В. Шталь та інші.

Питання забезпечення конкурентоспроможності підприємства на інноваційно-інвестиційній основі досліджували такі науковці, як: Д.М. Бершов, Ю.Ю. Буренніков, О.Ю. Ємельянов, В.В. Козик, М.І. Небава, А.А. Пабат, Т.О. Петрушка, В.Г. Семенова, У.Л. Сторожилова, К.Ю. Сюсько, А.М. Ткаченко, Ю.М. Уткіна, і С.Ю. Хамініч та інші.

Теоретико-методологічні засади формування та функціонування інноваційно-інвестиційного механізму висвітлено у роботах Т.Ю. Бортнюк, Г.В. Жаворонкової, О.М. Кальченко, О.В. Комеліної, Т.О. Кутковецької, О.А. Паршиної, І.П. Садловської, Н.С. Ситник, Г.А. Смоквіної, А.В. Сташук, А.З. Хуснутдинова.

Проблематиці формування теоретико-методологічних засад в інноваційно-інвестиційній сфері присвячено дослідження таких науковців, як В.М. Гриньова, М.М. Єрмошенко, С.М. Ілляшенко, В.М. Колосок, Т.І. Лепейко, О.В. Манойленко, П.П. Микитюк, В.І. Отенко, П.Г. Перерва, К.П. Покатаєва, Л.В. Соколова, С.В. Філіппова, С.М. Шкарлет, Н.О. Шпак, А.І. Яковлєв, О. М. Ястремська та інших.

Ураховуючи наукову та практичну значущість внеску вчених, слід зазначити про існування об'єктивної необхідності подальшого розвитку та удосконалення теоретико-методологічних та прикладних аспектів забезпечення конкурентоспроможності підприємства на основі інноваційно-інвестиційного механізму.

Виходячи з актуальності даної проблематики, метою даного наукового видання є розробка теоретико-методологічного базису, науково-

методичних положень і практичних рекомендацій щодо удосконалення інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Досягнення поставленої мети пов'язане з вирішенням певних завдань. На теоретичному рівні це пов'язане з удосконаленням понятійно-категоріального апарату, визначенням основних складових забезпечення конкурентоспроможності підприємства; аналізом сучасних теоретичних підходів до економічної поведінки підприємства у конкурентному середовищі; обґрунтуванням організаційно-економічних засад формування інноваційно-інвестиційного механізму в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємства; формуванням системи моніторингу функціонування інноваційно-інвестиційного механізму підприємства.

На методологічному рівні це передбачає: розробку методологічного базису еволюційно-поведінкової концепції забезпечення конкурентоспроможності підприємства; визначення концептуальних основ інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства; обґрунтування теоретико-методологічних засад діагностики конкурентоспроможності підприємства та її основних складових в межах еволюційно-поведінкової концепції.

Інформаційно-аналітичним підґрунтям для розробки теоретико-методологічних положень формування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності є: аналіз інноваційно-інвестиційної активності підприємств машинобудування та визначення найбільш впливових факторів на рівень їх конкурентоспроможності; оцінка впливу факторів макроекономічного середовища на конкурентоспроможність промислових підприємств; аналіз конкурентних позицій України у міжнародному конкурентному середовищі як результат впливу поведінки та взаємодії підприємств на мікро-, мезо- та макрорівні.

Науково-практичні рекомендації у даному дослідженні пов'язані з: параметрично-рейтинговою оцінкою активності підприємств у конкурентному середовищі; оцінкою чутливості і гнучкості підприємства як його здатності до адаптаційних процесів; визначенням можливостей

інноваційно-інвестиційного розвитку та економічної безпеки підприємства в контексті функціонування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Теоретична значущість проведених досліджень обумовлена тим, що запропоновані теоретико-методологічні засади є підґрунтям формування ефективного інноваційно-інвестиційного механізму, дія якого спрямована на забезпечення конкурентоспроможності підприємства, та передбачає комплексну узгодженість всіх його елементів з урахуванням поведінки підприємства у конкурентному середовищі та визначенням можливості інноваційно-інвестиційного розвитку. Це пов'язане з розробкою відповідного методичного інструментарію діагностики конкурентоспроможності підприємства в контексті еволюційно-поведінкової концепції.

Наукова теоретична та практична значущість розв'язання проблем, пов'язаних з формування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства зумовила актуальність досліджень, результати яких представлені у даній монографії.

Наукове видання

Т. В. Полозова

**ФОРМУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО
МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

Монографія

Українською мовою

Верстка – О.С. Данильченко

Підписано до друку 4.07.2017. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 34,41. Тираж 300. Замовлення № 0518м-112.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65009, Україна, м. Одеса, вул. Сегедська, 18, офіс 431
Телефон +38 (0552) 39 95 80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.